

ทางออกของไทยหลังสงครามอินโดจีน

เขียนที่เคมบริดจ์ สหราชอาณาจักร “วันรัฐธรรมนูญ” ๑๐ ธันวาคม ๒๕๑๕

พิมพ์ครั้งแรกใน *มหิดลสาร* ๒๕๑๖

คุณสงวน¹ที่รัก

คุณเขียนมาใครให้ผมได้แสดงความเห็นเรื่อง “ทางออกของไทยหลังสงครามอินโดจีน” (ถ้อยคำทุกคำเป็นของคุณ) โดยให้วิเคราะห์ว่า ไทยควรจะทำอย่างไรเมื่อศึกในอินโดจีนสงบลง ผมจะพยายามสนองความต้องการของคุณเท่าที่จะสามารถกระทำได้

ก่อนอื่น เมื่อมีปัญหาที่จะวิเคราะห์ เราจำเป็นต้องได้ศึกษาข้อมูลและข้อเท็จจริงแวดล้อมปัญหานั้นอยู่ก่อนแล้ว โดยเนื่องนิത്യประการหนึ่ง กับอีกประการหนึ่ง จำเป็นต้องได้ข้อเท็จจริงที่ทันสมัยและสมบูรณ์เพียงพอ จึงจะสามารถวิเคราะห์ปัญหานั้นได้ดี ถ้าขาดการศึกษามาก่อนอย่างเนื่องนิത്യ หรือมีข้อเท็จจริงล้าสมัย หรือมีข้อเท็จจริงไม่สมบูรณ์ อย่างใดอย่างหนึ่ง ก็บกพร่องได้โดยง่ายเพราะจะต้องเดาบ้าง เป็นการเสี่ยงโชคมิใช่น้อย และชะตาของชาติไทยประชาชนไทยนั้น มิใช่เรื่องที่จะนำมาเสี่ยงโชคกันเล่นๆ

ปัญหาที่เราจะพิจารณาตามหัวข้อนี้ ย่อมพาดพิงถึงเวียดนามเหนือและจีนแผ่นดินใหญ่ ซึ่งในสงครามอินโดจีนเป็นฝ่ายตรงกันข้ามกับไทย ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งภายในประเทศไทยและนอกประเทศไทย

ฉะนั้น ประเด็นแรกที่จะต้องคำนึง ก็คือ เรารู้เรื่องเวียดนามเหนือและจีนมากเพียงใด รู้จริงแค่ไหน หรือฟังและอ่านแต่เรื่องโฆษณาชวนเชื่อ เราได้ศึกษาเป็นทุนเดิมมาเพียงใด และมีข้อเท็จจริงทันสมัยและบริบูรณ์เพียงใด คำตอบประเด็นเหล่านี้ตามความจริงใจแล้วคงไม่ทำให้มั่นใจได้ จะขอยกตัวอย่างให้พิจารณา ๒ ข้อ

ในประเทศไทย มีอาจารย์และนักศึกษาในมหาวิทยาลัยบางคนที่ไม่ใส่ใจศึกษาเรื่องเมืองจีนแผ่นดินใหญ่อยู่บ้าง แต่กระทำได้ในขอบเขตจำกัดนัก เพราะเจ้าหน้าที่ผู้ใหญ่และผู้เกี่ยวข้องทางราชการเราเข้าใจผิดและไม่พยายามส่งเสริมให้ศึกษากันอย่างจริงจังและลึกซึ้งกว้างขวาง ถ้าใครเอาใจใส่เรื่องจีนแดง (หรือรัสเซียหรือคิวบา) ก็อาจจะถูกสอดส่องใส่ร้ายว่าเป็นผู้ฝักใฝ่ในลัทธิคอมมิวนิสต์ จะคิด จะพูด จะเขียน ให้ชัดแจ้งก็ทำได้ด้วยความยากลำบาก จะทำอะไรโดยเปิดเผยก็ไม่ปลอดภัย แม้จะบอกรับหนังสือวารสารเกี่ยวกับประเทศคอมมิวนิสต์ ไม่ต้องบอกรับโดยตรงจากเมืองจีน แต่บอกรับจากแห่งมหาวิทยาลัยอเมริกันหรือยุโรปตะวันตก ก็สื่อแหลมต่ออันตรายจากตำรวจเมื่อไม่กี่เดือนที่แล้วมา อาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยผู้หนึ่ง (ไม่จำเป็นต้องเอ่ยชื่อเพราะจะชื่ออะไรก็ไม่สำคัญสำหรับประเด็นที่กล่าวถึง) ซึ่งมีคนเคารพนับถือว่า เป็นเอตทัคคะเรื่องเมืองจีน และใคร ๆ ก็รู้แน่ว่าไม่ใช่เป็นผู้นิยมคติฝ่ายซ้าย ได้รับเชิญไปพูดเรื่องเมืองจีนในสมาคมนักฝึกพูด แต่ยังไม่ทันจะแสดงปาฐกถาตำรวจก็ห้ามเสีย และสมาคมที่เชิญนั้นก็ถูกระงับใบอนุญาตตั้ง ๆ ที่อธิบดีกรมตำรวจในขณะนั้นเป็นผู้อุปถัมภ์สนับสนุนสมาคมนั้นมาตั้งแต่แรกตั้ง

ตัวอย่างอีกเรื่องหนึ่ง คือ เมื่อคุณประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ พาคณะนักกีฬาป้องกันไทยไปแข่งขันที่เมืองจีน คุณประสิทธิ์ได้เข้าพบนายกรัฐมนตรีโจวเอนไล และสนทนากันเป็นเวลานานพิเศษ นายกรัฐมนตรีโจวเอนไลได้แถลงให้ทราบว่ารัฐบาลจีนมีนโยบายยึดมั่นในหลักปัญจศีลา กล่าวย่อ ๆ คือ ไม่แทรกแซงในการเมืองภายในของประเทศอื่น และพยายามผูกมิตรกับเพื่อนบ้านฐานเสมอภาคกัน แต่ในขณะเดียวกัน โจวเอนไลบอกว่า รัฐบาลจีนมีนโยบายช่วยเหลือสนับสนุนบุคคลและกลุ่มบุคคลที่ดิ้นรนต่อสู้เพื่ออิสรภาพและเสรีภาพ นอกจากนั้นนายกรัฐมนตรีจีนได้แสดงอริยาศัยไมตรี ส่งสาสน์ไมตรีฝากมาทูลในหลวงของ

¹ คือนายแพทย์สงวน นิตยารัมภ์พงศ์

เรา ทูลเสด็จในกรมมราชูป และมาถึงจอมพลถนอม กิตติขจร กับพลเอกประภาส จารุเสถียร ข้อเท็จจริง เหล่านี้เราได้ทราบทุกข้อจากคำแถลงของคุณประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์

แต่มีข้อคำถามทำให้กังวลใจอยู่ ๒ ข้อ คือ หลักการที่เรียกว่าบัญชีลากับการที่เงินจะสนับสนุน ผู้ที่ต่อสู้เพื่อเสรีภาพนั้นตีความเข้ารอบกันได้อย่างไร เหมือนผมบอกคุณว่าผมเป็นเพื่อนกับคุณ ไม่แทรกแซงก้าวร้าวเรื่องในบ้านของคุณ แต่ถ้าคนในบ้านของคุณคนไหนถูกข่มเหงรังแกและกำลังดิ้นรนต่อสู้เพื่ออิสรภาพของเขาละก็ ผมจะต้องขอสนับสนุนเขาแน่ เช่นนี้หมายความว่าอะไร คุณประสิทธิ์ไม่ได้บอกเรา แต่ถ้าใครอยู่ในเมืองไทย ได้มีโอกาสอ่านและฟังข่าวจากแหล่งต่าง ๆ หลาย ๆ แห่ง และเอาใจใส่กับข่าวเหล่านั้น ก็คงจะสามารถตีความได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะทางจีนเขาพูดและทำให้เห็นชัดเจนกว่าที่คุณประสิทธิ์บอกพวกเรา ข้อกังวลอีกข้อหนึ่งคือ อุดมสังสัยไม่ได้ว่า รายพระนามและรายชื่อคนไทยที่นายกรัฐมนตรีโจวเอนโลส่งสาสน์ไมตรีฝากคุณประสิทธิ์มานั้น คุณประสิทธิ์ได้ระบุครบถ้วนแล้วหรือ ข้อนี้สำคัญมากเพื่อจะได้หยั่งให้แน่ถึงส่วนลึกแห่งนโยบายของรัฐบาลจีนที่มีต่อคนไทย ถ้าเผอิญมีมากกว่านั้น แล้วไม่ปรากฏในคำแถลงของคุณประสิทธิ์ด้วยเหตุผลใดก็ตาม ก็เท่ากับชวนให้พวกเราเขวไป

เมื่อมีข่าวว่าไทยกับจีนแดงได้มีการติดต่อกันขึ้นปึงปอง และขึ้นเจรจากรการค้ากัน ก็อดนึกไม่ได้ว่าไทยกับเวียดนามเหนือได้ติดต่อกันบ้างหรือเปล่า เพียงใด ในชั้นใด ทำกันอย่างไร มีผลอย่างไร เพราะตามแผนทีระหว่างไทยกับจีนนั้นมีเวียดนาม (ลาว และเขมร) คั่นอยู่ ในสงครามอินโดจีนเล่าเวียดนามก็เป็นผู้แสดงออกเวที จีนเป็นเพียงผู้สนับสนุนอยู่ชาติหนึ่งในจำนวนหลายชาติ ทหารไทยเราก็ไปปะทะกับทหารและกองโจรเวียดนาม ไม่ได้ปะทะกับทหารจีน ฉะนั้น ไทยเราไม่คิดจะตีปึงปอง ตะตะกร้อ หรือเล่นบาสเกตบอลกับญวนบ้างหรือ หรือว่าเท่าที่ตีกระป๋องกันนั้นพอแล้ว? ข้อนี้ คอยฟังดูว่าจะมีข่าวอะไรออกทางเมืองไทยบ้าง ก็เจียบหายไปเลยไม่ทราบว่าเขาได้ติดต่อกัน แต่ไม่ได้บอกเรา เพราะพวกเราเด็กทั้งหลายไม่เกี่ยว หรือว่าไม่ได้ติดต่อกันเลย ซึ่งก็นับว่ามีอะไรขาด ๆ อยู่บ้าง ที่สำคัญตราบใดที่มีข้อสงสัยอย่างนี้ ก็วิเคราะห์ปัญหาได้ยาก ต้องนั่งทางในบ้าง

ที่ผมกล่าวมาข้างต้น เป็นการยกตัวอย่างให้เห็นว่า การวิเคราะห์ปัญหาสำหรับไทยหลังสงครามอินโดจีนนั้นมีอุปสรรคจรรจ์อยู่ และอุปสรรคนั้นมิใช่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ แต่เกิดขึ้นเพราะการกระทำของมนุษย์พวกเรากันเอง ที่คุณอุตสาห์เขียนมา อยากให้ผม (และคนอื่น ๆ) ช่วยกันวิเคราะห์ปัญหาเสีย ตั้งแต่ต้นมีอนี้ ก็คงจะเป็นเพราะเห็นว่า เมื่อเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญสำหรับคนไทยและบ้านเมืองไทย ก็ต้องร่วมกันหลาย ๆ หัวคิด ช่วยกันคิด ช่วยกันเขียน ช่วยกันอภิปรายโต้ตอบกันหลาย ๆ หัว คงดีกว่าหัวเดียวเป็นความคิดที่ชอบ เพราะจะได้ใช้สมองอันประเสริฐของมวลชาวไทยร่วมกัน แต่คุณเอ๊ยจะทำอย่างนั้นได้ มนุษย์ไทยเราต้องมีเสรีภาพพอควรในการวิจัยการคิดการพูด และร่วมกันอภิปรายถกเถียง ตราบใดที่ระบบการปกครองประเทศเรายังจำกัดเสรีภาพ ใครจะพูดจะทำอะไรไม่ถูกใจผู้มีอำนาจก็เกิดการขู่เข็ญปราบปรามโดยอำนาจอใจแล้ว ตราบนั้นสติปัญญาของพวกเราก็สูญเปล่า ผมได้ฟังและอ่านคำขวัญของ “คณะปฏิวัติ” บ่อย ๆ ที่ว่า “ประเทศไทยมิใช่เป็นของคนไทยคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นของชาวไทยทุกคน เมื่อมีภัยคุกคามเกิดขึ้นในประเทศไทย ชาวไทยทุกคนมีหน้าที่รับผิดชอบ เสียสละด้วยเลือดและชีวิตเพื่อจุดหมายร่วมกัน คือ ความร่มเย็นเป็นสุขของชาวไทยทั้งชาติ” อ่านแล้วจับใจ แต่ตั้งใจเพียงซึกเดียว เพราะคำขวัญ

น้ำมันเอียง ใครชักชวนให้ชาวไทยมี หน้าที่ เสียสละด้วยเลือดและชีวิต ก็ต้องชักชวนให้ชาวไทย สิทธิ และ เสรีภาพ เป็นเจ้าของประเทศไทยจริง ๆ ด้วย จึงจะยุติธรรม

แต่นั้นแหละ ถึงจะมีความไม่สะดวกในการวิเคราะห์ แต่เมื่อเป็นปัญหาของไทยซึ่งสำคัญแล้ว เราก็ต้องพยายามวิเคราะห์ปัญหาให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้

ผมติดใจ คำว่า “ทางออก” ในกระทู้ที่คุณกำหนดมา ซึ่งแสดงว่าขณะนี้เราอยู่ในสถานะหรือสถานการณ์ที่ไม่ควรจะอยู่ อยากจะหาทางออกไปเสีย บทเรียนข้อแรกสำหรับพวกเราในอนาคตก็คือ ต้องพยายามป้องกันเสียแต่แรก อย่าให้มาอยู่ล่อแหลมกับตางจนตามภาษาหมากรุก ทีหลังอย่าทำ ทีหลังอย่าทำ

จุดมุ่งหมายของเรา คือสวัสดิภาพของคนไทยและชาติไทย ซึ่งหมายถึงเอกราช อธิปไตย และอิสรภาพทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และการครองชีพร่วมกันเป็นสิ่งสำคัญ อันตรายที่เราหวังว่าจะเกิดแก่สวัสดิภาพนั้น อาจจะเป็นภัยจากนอกประเทศและภัยภายในประเทศไทย

ภัยจากนอกประเทศนั้นก็คงจะมี แต่ควรระวังเหตุทำที่ของชาติที่อาจจะคุกคามเราให้ตีผมเข้าใจว่าชาติที่อาจเป็นภัยกับเรานั้น ขณะนี้ที่อ่อนเพลียจากการศึกหลายต่อหลายปี คงจะต้องบูรณะพัฒนาประเทศ และแก้ปัญหภายในประเทศของเขาเป็นเวลานาน ถ้าคิดเลยไปอีกชาติหนึ่ง กำลังมีนโยบายปลูกมหายิมแก่ชาติต่าง ๆ ทั่วโลก ที่จะยกทัพมารุกรานไทยโดยเปิดเผยนั้นคงจะเป็นไปได้ยาก ขออย่างเดียวพวกเราอย่าไปทำอะไรพลาดพลั้ง ยั่วโทสะใครหรือชักศึกเข้าบ้าน คงจะพ้อเอาตัวรอดไปหลายปี

การเอาตัวรอดของไทยเรานี้ เราได้ใช้ความสามารถปฏิบัติตลอดมาในประวัติศาสตร์ โดยไม่ต้องสูญเสียศักดิ์ศรีหรือปล้นปล้อนใคร ไม่ว่าเราจะถูกคุกคามโดยอังกฤษ ฝรั่งเศส หรือญี่ปุ่น หรือชาติอื่นใดในอดีต บทเรียนจากประวัติศาสตร์ที่ควรนำมาใช้ก็คือ ตลอดเวลาเราได้ใช้วิธีนโยบายการต่างประเทศ (การทูต) เอกราช นโยบายการทหารเป็นรอง และทั้ง ๒ นโยบายจะต้องประสานกันอย่างสนิท ไม่ใช่ต่างฝ่ายต่างทำไป ไม่เหยียดแกลซึ่งกันและกัน สังเกตจากการปฏิบัติใน ๒-๓ ปีที่แล้วมา ผมเกรงว่าเรากำลังใช้นโยบายทั้งสองนี้สับสนกัน พระมหากษัตริย์ในอดีต และผู้นำไทยอื่นในอดีต ท่านได้ใช้นโยบายได้ผลมาตลอดเวลา เพราะสภาพของประเทศเราทางภูมิศาสตร์ก็ดี ทางการเมืองระหว่างประเทศก็ดี ยุทธศาสตร์ก็ดี ของเราเป็นเช่นนี้ เหมาะกับการใช้นโยบายการต่างประเทศมากกว่าการทหาร

นโยบายการต่างประเทศที่ว่านี้ คือ การผูกมิตรกับทุกฝ่ายและไม่เป็นศัตรูกับใคร สมัยนี้มักจะเรียกกันกันไปว่า “นโยบายความเป็นกลาง” แท้จริงนโยบายผูกมิตรกับทุกฝ่ายฯ เป็นนโยบายทางบวกมากกว่านโยบายความเป็นกลาง ในอดีตเมื่อฝรั่งเศสหรืออังกฤษแรงมา เราก็รู้จักหลบหลีก ถ้าจำเป็นจะเสียอะไรบ้างก็เสียน้อยดีกว่าเสียมาก รักษาหลักใหญ่และสิ่งสำคัญของชาติไว้ให้ได้ คือ เอกราช อธิปไตย และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของแผ่นดินและสังคมไทย เราได้เคยเสียเอกราชทางการศาลมาชั่วคราว แล้วเราก็พยายามดิ้นรนเรียกร้องให้มติมหาชนของโลก ช่วยให้เราเอากลับคืนมา เราเคยถูกเจ้ากรุงจีนตู่ว่าไทยเป็นเมืองขึ้น เราก็งัดการติดต่อเสียจนกระทั่งราชบัลลังก์จีนมีภัยจากการกบฏภายในเมืองจีน เราเคยถูกเจ้ากรุงจีนตู่ว่าไทยเป็นเมืองขึ้นถึงเจ้ากรุงจีนส่งทูตมา จะพยายามติดต่อกับเรา เราก็หลีกเลี่ยง แต่กระทำโดยสุภาพและไม่ได้ปฏิบัติเป็นศัตรู เมื่อญี่ปุ่นรุกรานแผ่นดินไทยในสงครามโลก ชั้นแรก เราก็ต่อสู้ เมื่อเหลือกำลังต่อสู้เราก็วางอาวุธ และเจรจากับเขาฐานเป็นเอกราชด้วยกัน ปฏิบัติถูกต้องชอบธรรมมาจนถึงตอนนั้น ที่

สว่างไปปฏิบัติเป็นภัยแก่สวัสดิภาพของไทยในตอนต่อไป ก็คือ ทำสัญญาความร่วมมือกับญี่ปุ่น และประกาศสงครามต่อประเทศศัตรูของญี่ปุ่น ในการปฏิบัติเพื่อยุทธของของไทย เมื่อหลังสงครามนั้น ขบวนการเสรีไทย ก็ใช้วิธีการทูตเจรจาให้สหรัฐอเมริกาช่วยเหลือให้พ้นจากการเรียกร้องของพันธมิตรบางประเทศของสหรัฐเอง นี่เป็นตัวอย่างในประวัติศาสตร์ของประโยชน์แห่งนโยบายทูตของไทย

ที่กล่าวมานี้ ผมมิได้ลืมประวัติศาสตร์บางตอนที่ไทยเราจำเป็นต้องใช้การทหารป้องกันตัว เพื่อกู้บ้านเมืองและเพื่อปราบปรามผู้รุกราน แต่กรณีเหล่านั้นเป็นกรณีพิเศษผิดกับสภาวะของไทยในปัจจุบัน กล่าวคือ เป็นกรณีกู่ชาตอย่างสมัยสมเด็จพระนเรศวร หรือสมัยพระเจ้าตากสินกับพระพุทยอดฟ้าฯ การปราบปรามเพื่อนบ้านอย่างพระยาละแวก หรือศึกเวียงจันทน์ก็เป็นเรื่องเล็ก

ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาแบบโบราณหรือแบบปัจจุบัน ข้อที่ควรคำนึงถึงให้ถ่องแท้ ก็คือ ผู้ที่เสียหายจริง ๆ ได้แก่ ประชาชนทุกหย่อมหญ้า ยิ่งยุทธการแผนปัจจุบันอย่างเวียดนาม อาวุธสมัยใหม่ วิทยาศาสตร์ใหม่ ๆ ทำความพินาศหายนแก่ชีวิตทรัพย์สินส่วนบุคคล ทรัพย์สินของชาติ ไร่นา ป่าเขา ลำน้ำ โค กระบือ อย่างลึกซึ้งและร้ายแรง จนกระทั่งบางกรณีบูรณะกลับคืนมาไม่ได้ และบางกรณีกว่าจะสมบูรณ์ได้ก็ต้องใช้เวลาหลายชั่วคน ฉะนั้น นโยบายการทหาร จึงเป็นวิธีการที่ควรหลีกเลี่ยงให้จงหนัก ไม่จำเป็นจริง ๆ แล้วไม่ควรใช้

การใช้นโยบายการต่างประเทศเป็นทางออกนั้น หมายความว่า ไทยจะพึงผูกมิตรกับทุกฝ่าย การเป็นมิตรกับสหรัฐอเมริกา มิได้หมายความว่า เราจะต้องเกรงใจถึงขนาดห้ามมิให้มิตรมาช่องสุทหรือฐานทัพในดินแดนไทยไม่ได้ และเมื่อได้มาตั้งฐานทัพอยู่แล้ว ก็ควรจะสามารถบอกให้ถอนกำลังทหารไปเสียโดยเร็วที่สุด ไม่จำเป็นต้องรอให้สิ้นสงครามอินโดจีน อย่างนี้จึงจะเป็นมิตรที่รักกันจริง เราอยากผูกมิตรกับนาย ก ซึ่งเป็นเพื่อนบ้านติดกัน แต่นาย ข เพื่อนรักเก่ามายืมโรงรถหรือครุฑเพื่อใช้ตัดทำร้ายนาย ก เรากับนาย ข ก็ควรจะรักกันมากพอที่จะห้ามปรามกันได้ และเมื่อลูกหลานเราไปร่วมสนุกกับนาย ข คอยตีหัวนาย ก ก็ต้องห้ามเสีย งดเสีย

อันตรายภายในประเทศไทยที่เราเป็นกังวลอยู่คือ สิ่งที่เจ้าหน้าที่ราชการเรียกว่า “การก่อการร้ายคอมมิวนิสต์” ซึ่งแผ่อำนาจเขตและทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกวัน จนคาดไม่ได้ว่าจะสิ้นสุดลงเมื่อใด ใครเป็นผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ผกค.? ข้อนี้ต้องนิยามจำกัดความให้แน่ชัดและถูกต้อง จึงจะทำให้วิธีแก้ปัญหาไม่สับสนและไม่เขว พวกเรารู้กันอยู่ทั่วไปแล้วว่า ผกค. ส่วนมากไม่ใช่คอมมิวนิสต์ หรืออย่างน้อยเมื่อแรกเริ่มก็ไม่ได้เป็นคอมมิวนิสต์ มี ผกค. จำนวนหนึ่งเท่านั้นที่เชื่อมั่นในลัทธิการเมืองแบบคอมมิวนิสต์ บางกรณีเจ้าพนักงานของเราจับพวกปล้นพวกโจรผู้ร้ายธรรมดาไม่ได้ จะหาข้อแก้ตัวให้เจ้านายเห็นใจก็อ้างว่าโจรผู้ร้ายเหล่านั้นเป็น ผกค. บางกรณีมีราษฎรกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งขัดใจเจ้าหน้าที่ หรือทะเลาะวิวาทกับเจ้าหน้าที่ และเจ้าหน้าที่เกิดความไม่พอใจถึงขนาด เขาก็รายงานให้เจ้านายหลงไปว่า ราษฎรผู้กระด้างกระเดื่องเหล่านั้นเป็นผกค. ทั้งโคตร ทั้งหมู่บ้านก็มี ชาวบ้านบางเหล่ามีเรื่องขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เกิดแข็งข้อขึ้น กลายเป็น ผกค. ไปในที่สุด ชาวไทยมุสลิมปักข์ใต้บางจังหวัดมีข้อข้องใจในทางการปกครอง การศาสนา การศึกษา ก็กลายเป็น ผกค. ไป ปัญหาทั้งหมดนี้มีมูลมาจากสาเหตุต่าง ๆ กัน ถ้าเราพยายามแก้ที่กระทำกันอยู่ คือเอาปัญหาเหล่านี้ผสมกันหมด แล้วรวมเรียกว่า ผกค. ใช้วิธีแก้วิธีเดียวกันหมด

คือปราบปรามด้วยอาวุธ ผลที่ได้ย่อมเป็นอยู่อย่างทุกวันนี้ เสมือนหนึ่งหมอลามาก ไม่ว่าคนใช้แต่ละคนจะป่วยด้วยโรคอะไร ฉีดยาแก้โรคซิฟิลิสให้ทุกคนหมด

การแก้ไขเยียวยาต้องใช้วิธีให้ถูกกับโรค ใครเป็นโรคอะไรต้องตรวจอาการดูให้ชัด ดูสมมุติฐานให้แน่ แล้วจึงวางยาให้ตรงกับโรค ถ้าเป็นผู้ร้ายธรรมดาก็ต้องป้องกันแก้ไขปราบปรามด้วยวิธีการปกครองและวิธีตำรวจ ไม่ใช่วิธีทหาร ชาวเขาที่กระด้างกระเดื่องนั้น เราควรจะสืบสวนดูว่า ความไม่พอใจของเขาเกิดจากเหตุใด นำรับฟังได้หรือไม่ น่าจะผ่อนปรนประนีประนอมกันได้ไหม พอจะเกลี้ยกล่อมให้หันมาสู่ความออมชอมกันได้เพียงใด เอาใจเขามาใส่ใจเรา เพราะอย่างไร ๆ ก็เป็นมนุษย์สัญชาติเดียวกัน อยู่ในแผ่นดินไทยผืนเดียวกัน ชาวอิสลามภาคใต้ก็เช่นเดียวกัน ปัญหาชนกลุ่มน้อยทั่วโลกไม่ว่าจะเป็นแอฟริกา อเมริกา ยุโรป โอโรแลนด์ มีบทเรียนสำคัญอยู่ข้อหนึ่งซึ่งควรจะคำนึงถึงให้จงหนัก คือ แก้ไม่ได้ด้วยอาวุธ ถ้าฝ่ายปกครองใช้อาวุธ อีกฝ่ายหนึ่งต้องหาอาวุธมาสู้รบตอบแทนด้วยจนได้ ไม่มีที่สิ้นสุด เพราะผู้ที่เป็นชนในกลุ่มน้อยก็ย่อมต้องทะนงและหวงแหนศักดิ์ศรีของเขาแน่นอน เกรงว่าจะถูกกลืนหายไปกับวัฒนธรรมฝ่ายข้างมาก ส่วน ผกค. อีกจำนวนหนึ่งซึ่งกลายเป็น “ผกค.” ไป เพราะทนการกดขี่ข่มเหงไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ไม่ได้ นั่น จุดแก้ไขอยู่ที่เจ้าหน้าที่ของเราเอง วิธีแก้ที่เลวที่สุดคือ ประทักปร่าว่าเป็นคอมมิวนิสต์ เมื่อเขาไม่มีทางออกทางอื่น ก็ต้องไปรวมกำลังกับคอมมิวนิสต์เพื่อความอยู่รอด และยิ่งคอมมิวนิสต์กำลังหาวิธีรวบรวมสมัครพรรคพวกและแจกจ่ายอาวุธให้ ผลสุดท้ายก็ต้องกลายเป็น ผกค. ไปจริง ๆ ทั้ง ๆ ที่ไม่เพียงสาต่อลัทธิการเมืองใด ๆ ทั้งสิ้น

การประณามคอมมิวนิสต์นั้น เปรียบได้กับการกลัวผี ผีจะมีหรือไม่มีจริงไม่สำคัญ ถ้ากลัวผีถึงขนาดที่เจตสิกจะยุให้หวาดระแวงไปต่างๆ นานา ผลสุดท้ายเจตสิกนั้นเองจะหลอนให้เรื่องผิดกลายเป็นเรื่องจริงขึ้นงได้ ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ไม่ได้หมายความว่าความจะสนับสนุนลัทธิคอมมิวนิสต์ แต่คนเราเมื่อกลัวผีแล้วสติสัมปชัญญะปลาสนาหายไปสิ้น ไม่สามารถใช้วิจารณ์ญาณด้วยเหตุผล คนที่กลัวผีและยุให้พวกเราประชาชนกลัวผีตามไปด้วยจึงเป็นต้นเหตุแห่งอันตรายแก่บ้านเมืองเราไม่น้อยกว่าตัวผีเอง

วิธีการของผู้ที่ต้องต่อสู้กับเจ้าพนักงานด้วยอาวุธนั้น ไม่ว่าจะ เป็น ผกค. หรือ ผก. ไม่ใช่ ค. ต้องใช้วิธีแบบกองโจร คือดักตีแล้วหลบ หลบหายไปป่าเขาหรือในหมู่บ้าน แล้วหาทางออกมาดักตีอีก เพราะฉะนั้นเขาต้องอาศัยชาวบ้านในท้องถิ่นมากมายทั้งเป็นที่หลบภัย เป็นแหล่งอาหาร เป็นแหล่งอาวุธ เป็นหูเป็นตาให้ในการโจมตีและหลบหลีก ชาวบ้านที่จะช่วยเขานั้นอาจจะช่วยเพราะเกรงกลัวเขา หรือเพราะเป็นใจกับเขา หรือเพราะเป็นญาติพี่น้องกัน หรือเพราะเกลียดกลัวเจ้าพนักงานมากกว่ากลัวผู้ก่อการร้าย ข้อสุดท้ายนี้สำคัญยิ่ง จะทำอย่างไรให้ชาวบ้านรักใคร่นับถือเจ้าพนักงานด้วยใจจริง รัฐบาลไทยได้พยายามกระทำมาแล้วร่วม ๑๐ ปี แต่ไม่มีใครได้ผล เพราะการเอายา เงิน เสื้อผ้าไปแจก เอาหนังไปฉายให้ดู แห่กันไปแบบราชการ หลายหน่วยซ้ากันบ้าง เกียงกันบ้าง ไปแล้วก็หายไปพักหนึ่งไม่มีการประสานงานอย่างดี และไม่ได้กระทำต่อเนื่องกันไป เป็นการกระทำแบบฉาบฉวย ไม่ได้ช่วยให้ราษฎรอยู่ดีกินดีขึ้น หรือรักรัฐบาล เจ้าพนักงานมากขึ้น บางแห่งชาวบ้านรู้เท่าที่เจ้าหน้าทีราชการเอาของมาแจกนั้น เป็นเพราะมี ผกค. และ ผก. ไม่ใช่ ค. เขาไม่เห็นที่เรารักใคร่หวังดีกับใครจริงใจ

วิธีป้องกันแก้ไขอันตรายภายในประเทศที่กล่าวถึง ไม่มีอะไรดีไปกว่าปรับปรุงแก้ไขระบบราชการ

บริหาร อำนาจให้ราษฎรสามารถอยู่ดีกินดีขึ้น ไม่ใช่โดยเอาเครื่องอุปโภคบริโภคไปแจก แต่ต้องใช้วิธีช่วยเหลือเขาให้สามารถช่วยตัวเองได้ และวิธีปฏิบัติจะต้องใช้เจ้าหน้าที่ที่ตั้งใจแผ่เมตตาต่อราษฎรจริง ๆ ให้ราษฎรรู้สึกว่ารัฐบาลใช้คนดี ๆ ไปช่วยเขา ไปช่วยส่งเสริมให้เขามีศักดิ์ศรีและเสรีภาพฐานคนไทย พอที่จะยังอาจคิดว่า เออ บ้านเมืองไทยนี้เป็นของเราจริง ๆ ไม่ใช่เราอาศัยเขาอยู่ ไม่ใช่เขาเป็นผู้ปกครอง และเราเป็นผู้ถูกปกครองตลอดชาติ นักเรียน นิสิต นักศึกษา และบัณฑิตที่มีใจศรัทธาอาสาศักดิ์มาทำงานแบบนี้ให้แก่บ้านเมือง คงจะมีมิใช่น้อย ถ้าเราจัดการวางรูปการปฏิบัติให้ และคงจะมีประโยชน์มาก เพราะราษฎรจะไม่หวาดกลัวรังเกียจว่าเป็นผู้ปกครองเขา

การกดขี่ราษฎร การฉ้อราษฎ์บังหลวง ไม่ว่าจะเกิดในท้องถิ่นหรือในกรุงเทพฯ ไม่ว่าจะเกี่ยวกับเงินก้อนใหญ่หรือก้อนเล็ก ไม่ว่าจะกระทำโดยผู้ใหญ่หรือผู้น้อยย่อมเป็นภัยแก่การอยู่ดีกินดีของราษฎร อย่าให้ใครมาอ้างเลยว่า ผู้ที่ปกครองประเทศอยู่จำเป็นจะต้องมีเงินรายได้พิเศษมาด้วยวิธีการต่าง ๆ เพราะเงินนั้นต้องใช้เลี้ยงลูกน้อง เพื่อจะได้ปกครองสะดวกขึ้น แม้จะอมพระมาอ้างก็อย่าเชื่อ เพราะทรัพย์สินที่เกิดขึ้นอยู่ในประเทศในขณะใดขณะหนึ่งนั้น มีจำกัด ถ้าส่วนหนึ่งตกเป็นของใครจนมากแล้ว ที่เหลือก็เหลือน้อยสำหรับคนอื่น ๆ คือชาวบ้านจำนวนมาก ๆ ชาวบ้านราษฎรก็ย่อมเบื่อระอา ไม่สนใจว่าใครจะเป็นรัฐบาลหรือใครจะก่อการร้าย เพราะเห็นว่าไม่แตกต่างกัน การเกาะกุมอำนาจให้อยู่ในกำมือของคนไม่กี่คน ไม่ว่าจะอำนาจนั้นจะเป็นอำนาจการปกครองหรืออำนาจการเงิน ย่อมเป็นการรอนสิทธิของชาวบ้านประชาชนฝ่ายข้างมาก กีดกันไม่ให้เขามีสิทธิเสรีภาพอะไร จนถึงกับต้องโฆษณาให้ชวนเชื่อว่า “ประเทศไทย มิใช่เป็นของคนไทย คนใดคนหนึ่ง แต่เป็นของชาวไทยทุกคน...” ส่วนชาวบ้านนั้นไม่เห็นว่าเป็นประเทศไทยเป็นของเขาได้อย่างไร เขารู้สึกเสมือนว่าเขาเป็นผู้อาศัยอยู่

คุณที่รัก ข้างต้นนี้ ผมได้แยกวิเคราะห์ประเด็น ๒ ประเด็น คือ อันตรายจากภายนอกประเทศ และอันตรายจากภายในประเทศ แต่คุณคงเข้าใจดีว่าประเด็นทั้งสองนี้พิจารณาโดด ๆ ไม่ได้ เป็นประเด็นที่คาบเกี่ยวกัน “ผู้ก่อการร้าย” ภายในประเทศได้อาวุธมาจากไหน? บางส่วนก็คงมาจากภายในประเทศ แต่ส่วนที่สำคัญนั้นได้มาจากต่างประเทศ และการฝึกอาวุธ ฝึกการรบแบบกองโจร ฝึกการสอดแนมส่งข่าว ฝึกการซ่อนอาหาร และอาวุธได้กระทำกันที่ต่างประเทศ ข้อนี้สิ่งที่ทำให้ทางออกของไทยมีดมนลงหลังสงครามอินโดจีน เพราะเมื่อสิ้นศึกอินโดจีนลง “ต่างประเทศ” ที่กล่าวถึงข้างต้น ถ้าเขาต้องการจะช่วย “ผู้ก่อการร้าย” ในฐานะที่เป็น “ผู้ที่ดินรนต์ต่อสู้เพื่ออิสรภาพเสรีภาพ” เขาจะกระทำได้สะดวกขึ้นเพราะ (ก) เขาหมดกังวลส่วนใหญ่แล้วในเรื่องการศึกษาของเขาเอง และ (ข) อาวุธที่เขาเหลือใช้นั้น เอามาใช้ประโยชน์ทางอื่นได้โดยง่าย ฉะนั้น แม้ว่าเวียดนามและจีนจะปฏิวัติตามหลักการปัญจะศึลา ในส่วนที่เป็นารุกรานโดยเปิดเผยก็ตาม ถ้าการปกครองในประเทศไทยเราไม่เปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับเจ้าหน้าที่หรือรัฐบาลสามารถแสดงออกหรือคัดค้านโดยสันติวิธีแล้ว ก็ย่อมต้องมีผู้ที่ถูกผลักดันให้คัดค้านโดยวิธีอื่น ซึ่งไม่ใช่วิธีสันติ จึงอยู่ในข่ายที่เรียกว่าเป็น “ผู้ที่ดินรนต์ต่อสู้เพื่อเสรีภาพ” ฉะนั้น การแก้ปัญหา “ผู้ก่อการร้าย” ให้ถูกวิธี และการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีเสรีภาพทางการเมืองโดยหลักประชาธิปไตยและสันติวิธี จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน และทั้ง ๒ เรื่องเป็นเรื่องด่วนที่สุดทั้งคู่ สำหรับ “ทางออก” ของไทยไปสู่ความสงบเรียบร้อย สันติภาพอันแท้จริง สวัสดิภาพและเอกภาพอธิปไตยสมบูรณ์

ข้อคิดข้างต้น คุณที่รัก ผมขอเสนอในขณะนี้ด้วยข้อมูลที่เห็น ๆ กันในปัจจุบัน และอาจจะเป็นข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์นัก เหตุการณ์ข้างหน้า ไม่กี่เดือนข้างหน้า อาจจะผันผวนไปอย่างรวดเร็ว บางเรื่องที่เราคาดคะเนไว้อาจจะไม่เกิดขึ้น หรืออาจจะเกิดขึ้นคนละทำนองกับที่คาดคะเน ฉะนั้น เราจะต้องพยายามคอยสดับตรับฟังและวิเคราะห์เหตุการณ์ให้ทันทั่วที่อยู่เสมอ คำว่า “เรา” ที่ใช้ในประโยคที่แล้วนั้น ไม่ใช่หมายถึงเฉพาะเจ้าหน้าที่ในราชการ ทหาร ตำรวจ หรือกรมประมงล่าวกลาง แต่ต้องหมายถึงคุณ หมายถึงผม หมายถึงอาจารย์ทั้งหลายมหาวิทยาลัย หมายถึงนักศึกษา นิสิต นักหนังสือพิมพ์ คหบดี กรรมกร ชาวนา ชาวสวน ชาวบ้านทั้งหลาย เอกราช สันติภาพ สวัสดิภาพของไทยเป็นเรื่องของชาวไทยทุกคน ปัญหาที่มีอยู่ว่า พวกเราจะมีเสรีภาพพอหรือไม่ เพื่อจะคิด วิจัย พุด เขียน ได้ตอบ อภิปราย เรื่องเอกราช สันติภาพ และสวัสดิภาพของชาติไทย?

สวัสดิ์ปีใหม่

และสวัสดิ์ หลังสงครามอินโดจีน

ป่วย อังภากรณ์

แคมบริดจ์

“วันรัฐธรรมนูญ” ๑๐ ธันวาคม ๒๕๑๕